Lisälausunto lakivaliokunnalle Valtioneuvoston U-kirjelmästä 82/2022 vp komission ehdotuksista Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiveiksi tuotevastuusta ja tekoälyyn liittyvästä vastuusta

1 Tausta

Lakivaliokunnan kuulemistilaisuudessa 23.11.2022 valiokuntaneuvos Monto esitti kysymyksen siitä, miten kuultavat suhtautuisivat siihen, että direktiiviehdotuksissa säädettäisiin todisteluolettamien sijaan käännetystä todistustaakasta. Totean asiasta seuraavaa.

2 Kannanotto

Pitäisin toivottavana, että sekä tekoälyvastuudirektiivissä että tuotevastuudirektiivissä säädettäisiin käännetystä todistustaakasta nykyisten hyvin monimutkaisten oletus- ja discoverysääntöjen sijaan.

On huomattava, että osin näin jo tehdään. Tuotevastuudirektiivin 9 artiklan 2 kohdan c kohdassa. Lukisin sääntöä eräänlaisena käännettynä todistustaakkana silloin, kun tapahtuman luonteesta voidaan jo päätellä, että vahinko aiheutui tuotteen puutteellisesta turvallisuudesta.

Jos tekoälydirektiivissä omaksuttaisiin vastaava ratkaisu, ratkaisu poistaisi merkittävän osan tekoälyvastuudirektiivin ongelmista. Yksi mahdollisuus olisi säätää, että vastaajan on osoitettava, että vahinko ei aiheutunut sen tuottamuksesta edellytyksillä, että

1) kantaja on osoittanut, että korkean riskin tekoälyjärjestelmästä on aiheutunut hänelle vahinkoa ja
2) kantaja on osoittanut, että vahinko on aiheutunut järjestelmän ilmeisestä toimintahäiriöstä.

Tekoälyvastuudirektiivin keskeistä vastuuperusteongelmaa ei kuitenkaan poistaisi. Tuottamus pysyisi hankalana ja epämääräisenä vastuustandardina. Siksi vahingonkärsijöiden intressin turvaamiseksi olisi tehokkaampaa oli säätää käännetyn todistustaakan sijasta ankarasta vastuusta.

Samalla huomautan, että nykyisen sääntelyratkaisun taustalla on selkeä poliittinen asetelma. Käännetty todistustaakka asettaisi tekoälyjärjestelmien kehittäjät hankalaan asemaan, koska kynnys vahingonkorvauskanteen nostamiselle laskisi merkittävästi ja kantajilla olisi toivoa siitä, että vahingonkorvausta voisi myös saada. Nykyisessä ratkaisussa kanteen nostaminen on edelleen vaikeaa ja kallista, mikä rajoittaa alan toimijoiden vastuuriskejä. Kun taustalla on selkeästi toimialalle tärkeä seikka, en pidä käännettyä todistustaakkaa realistisena neuvottelutavoitteena.

Raisiossa, 23.11.2022,

Mika Viljanen

Yksityisoikeuden apulaisprofessori, toinen kausi